

EEN BOOM OPZETTEN.... DOE HET BIOLOGISCH!

F.J.W. Schennink

Onder het motto "Een boom opzetten.....doe het biologisch" is op 1 oktober 1998 in het Land van Weldadigheid te Frederiksoord (Drenthe) het symposium "Biologische Boomteelt en Ecologisch Beheer" gehouden.

Vertegenwoordigers van overheden, beheer- en milieuorganisaties, boomteelt- en hoveniersbedrijven en het agrarisch onderwijs wisselden van gedachten over de meerwaarde en weldaden in biologische boomteelt en ecologisch groenbeheer. De organisatie was in handen van Adviesbureau Mens en Bos, tevens coördinator voor het Steunpunt Biologische Boomteelt. Zeker 15 organisaties hebben een bijdrage geleverd.

In de wandelgangen, tijdens de forumdiscussie en de workshops kwamen diverse thema's aan de orde: het gebruik van chemische middelen bij de teelt; de consequenties, hoe kan het zonder, kwaliteitscriteria voor biologisch bos- en haagplantsoen, afstemming tussen vraag en aanbod, samenwerking tussen biologische boomtelers en afnemers, de rol van de landelijke en regionale overheid en de sector zelf. Veel kansen en mogelijkheden maar ook knelpunten kwamen tijdens deze inspirerende dag in beeld. Hieronder volgt een impressie van standpunten en meningen die tijdens het symposium naar voren zijn gebracht.

eist èn mogelijk is. Juist in de groene sector moet een ont koppeling worden bereikt tussen economische groei en verstoring van het natuurlijk evenwicht. De boomteelt kan enerzijds meeliften op de ontwikkelingsgolf van de biologische landbouw. Anderzijds zullen door samenwerking tussen de verschillende partijen, de losse eindjes aan elkaar geknoopt moeten worden om een creatief ecologisch netwerk te ontwikkelen voor de hele groene keten. In navolging van het biologische "groentenpakket" voor abonnees, is het in de toekomst misschien ook mogelijk om een biologisch "groenpakket" voor beheerders

van landschap en stedelijk groen op de markt te brengen! Over de vorm waarin dit kan gebeuren wordt verder nagedacht.

Overheidsbeleid: moeten en mogen

Biologisch telen en ecologisch beheren is een keuze die in de praktijk voortkomt uit persoonlijke initiatieven binnen bedrijven en organisaties. Een sturend beleid is er over het algemeen nog niet. Sommige provincies passen sinds kort een regionaal beleid toe of ontwikkelen een stimuleringskader. Een voorbeeld is het project Stimulering Ecologisch Beheer van de provincie Drenthe. Gedurende 5 jaar zijn beheerders hier ondersteund bij het opzetten en uitvoeren van ecologisch beheer. De provincies Noord-Brabant en Limburg hebben in het kader van een samenwerkingsproject (NUBL) middelen beschikbaar gesteld om onder andere biologische boomteelt te stimuleren. Het overheidsbeleid, geformuleerd in het Meerjarenplan Gewasbescherming (MJPG, 1990), is volgens het IKC Landbouw vooral gericht op het stimuleren van niet-chemische bestrijdingsmethoden. Zowel voor het groenbeheer als de boomteelt zijn reductiecijfers vastgesteld, die binnen bepaalde termijnen gerealiseerd moeten worden. In dit

22

Een biologisch groenpakket

Natuur- en milieuorganisaties zijn maatschappelijke katalysatoren voor bewustwording en behoud van natuur- en milieukwaliteiten. Milieudefensie begon 20 jaar geleden met de actie "Sputten kan niet meer". Een slogan die veel weerstand opriep, maar er wel toe heeft geleid dat in het openbaar groen selectief of soms helemaal niet meer met chemische middelen wordt gespoten. De groene sector zit maatschappelijk in de lift, er is een toenemende behoefte aan groen in de directe woonomgeving, het areaal bos- en natuurterrein breidt zich uit. De Stichting Milieubewustzijn ziet het als uitdaging om de toenemende natuurbehoefte hand in hand te laten gaan met het besef dat voor een duurzame samenleving een andere manier van produceren en beheren ver-

Tijdens het symposium werden de volgende wensen en aanbevelingen gedaan:

- beplantingssubsidies aanpassen aan de hogere kosten van de aanplant van biologisch plantmateriaal
- werken aan de productie van autochtoon plantmateriaal met biologische kwaliteit
- productie van biologisch plantmateriaal stimuleren door samenwerking tussen biologische en gangbare telers
- afspraken maken tussen vragers en aanbieders van biologisch plantmateriaal
- voorlichting en bewustwordingsactiviteiten voor biologische boomteelt en ecologisch beheer intensiveren
- kwaliteitsbegrip voor plantmateriaal herzien en normering aanpassen voor biologisch plantgoed
- concrete doelstellingen formuleren voor biologische boomteelt en ecologisch beheer
- subsidiebedragen voor de omschakeling naar biologische productie aanpassen aan de praktijk van de boomteeltsector
- activiteiten van het Steunpunt Biologische Boomteelt uitbreiden
- kennis over biologische teelt toegankelijk maken door onderwijs en cursussen
- beleid ontwikkelen voor toelating van biologische beschermingsmiddelen.
- streven naar samenwerking en beleid op Europees niveau

Impressie van het symposium 'Een boom opzetten.....doe het biologisch'.

licht spelen ecologisch groenbeheer en biologische boomteelt wel een rol bij het realiseren van de doelstelling, al wordt dit niet met zoveel woorden gezegd. Biologische boomtelers en beheerders die kiezen voor ecologisch beheer doen dus meer dan er van overheidswege moet.

Tot nu toe zijn ook de uitvoeringsprojecten in het kader van het MJPG bedoeld voor het ontwikkelen van geïntegreerde bestrijding en -beheer. Projecteigenaren zijn de Nederlandse Bond van Boomkwekers (NBvB) of het boomteelt praktijkonderzoek. De financiers van de projecten zijn het bedrijfsleven, de EU of het ministerie van LNV. Voor biologische boomteelt is in 1997 het eerste projectvoorstel gehonoreerd (Proefstation voor de Boomkwekerij). Met betrekking tot het openbaar groen is in 1996 in het kader van het MJPG een bestuurlijke afspraak gemaakt om behorende organisaties in de groene sector zoveel mogelijk te stimuleren biologisch plantmateriaal aan te kopen. Dit heeft echter nog niet geleid tot teeltafspraken bij biologische kwekers of grootscheepse omschakeling van gangbare telers naar een biologisch bedrijfssysteem. De tweede pijler voor ontwikkeling van biologische boomteelt is het "Plan van aanpak biologische landbouw". Biologische producenten kunnen gebruik maken van de regeling stimulerende biologische productiemethode. De normbedragen zijn nog niet uitgewerkt voor boomteelt. Zolang de subsidiebe-

dragen zijn gebaseerd op vollegrondstuintbouw, is er niet echt een stimulans voor gangbare boomtelers om om te schakelen. Een samenwerking tussen reguliere en biologische kwekers kan de zwakke positie van de biologische

boomteelt verbeteren.

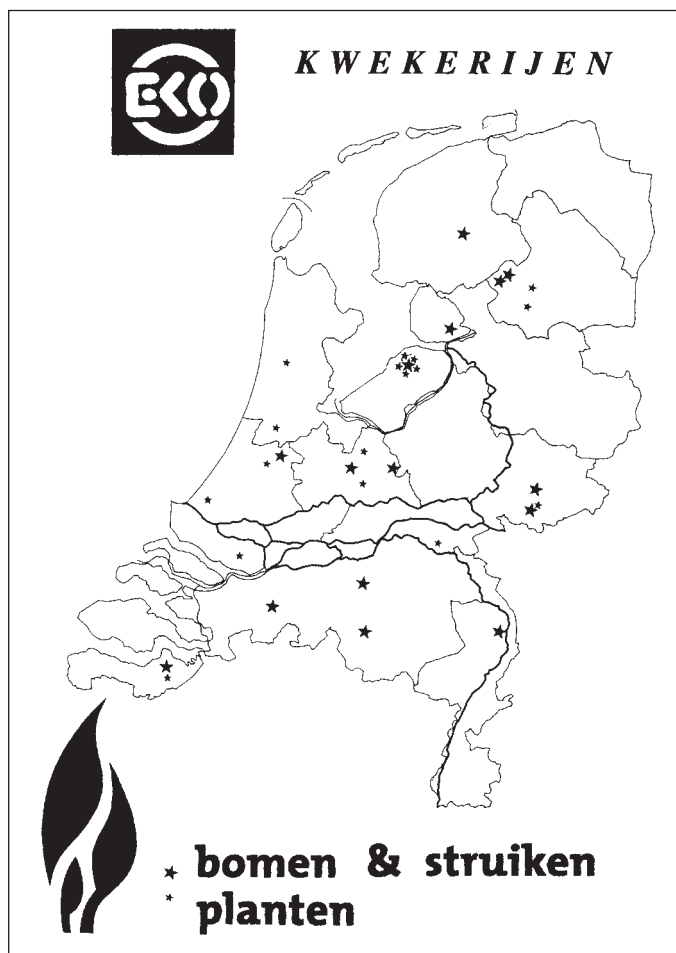
Belangenorganisaties als Platform Biologica en de Nederlandse Bond van Boomkwekers hebben hierbij een belangrijke taak. De positie van de biologische boomteelt als bedrijfstak is echter ook gebaat bij gerichte sturingsmaatregelen van de overheid en duidelijke afspraken met afnemers, zoals bijvoorbeeld een convenant biologische boomteelt met afnemers en producenten.

Beheersvergoedingen

In kwetsbare terreinen zoals grondwaterbeschermingsgebieden gelden in Nederland restricties voor het gebruik van chemische middelen en kunstmest. Zowel in de provincie Drenthe als in Noord-Duitsland (regio Pinnenberg, Sleeswijk-Holstein) worden op grote diepte in het drinkwater residuen aangetroffen van grondontsmettingsmiddelen, fungiciden en insecticiden. In Pinnenberg zijn deze duidelijk afkomstig uit de boomteelt. Geïntegreerde

Gehoord: uitspraken over kwaliteit

- gemeente Breda: "Voorheen werd besteld op laagste prijs, nu gaan we zelf kijken naar prijs-kwaliteit-verhouding".
- een afnemer: "Ik heb pas recent ontdekt dat er veel gespoten wordt op een boomkwekerij. Ik heb altijd gedacht dat die bomen vanzelf wel zouden groeien".
- een boomkweker: "Ik heb leuke karakters voor u, zonder stokken en een eigen vorm".
- directeur plantsoenendienst: "kwaliteit is niet te definiëren; het geheim zit 'm in de relaties".
- projectuitvoerder: "Ongeïnteresseerde planters kunnen de allerbeste kwaliteit plantsoen nog verprutsen".
- andere boomkweker: "Boomteelt biologisch maken is bezig gaan met je grond en niet blijven praten over middelen die niet meer mogen".
- landschapsinrichter: "Een boom moet het waard zijn om geplant te worden".
- sierteler: "Waarom laten telers van bos- en haagplantsoen zich zo dicteren door een lage kostprijs? In andere sectoren van de landbouw zie je dat er altijd plaats in de markt is voor speciaalproducten met een hogere prijs".
- andere consument: "Ik wil een bewijs dat het biologische product beter is dan het gangbare".
- reactie onderzoeker: "Biologisch geteeld is nog geen garantie voor 'beter'; er zal aan meer eisen moeten worden voldaan".
- en verder...
- "Uniformiteit is saai; je kunt dan maar beter plastic bomen kopen".
- "Kwaliteit vraagt zorg en geen kwaliteit geeft zorg".
- "Stichting Bronnen maakt de consument duidelijk dat gevarieerd plantsoen nodig en nuttig is".

Overzicht van EKO-producenten van bomen, struiken en planten in Nederland, situatie november 1998

teelt is wettelijk voorgeschreven maar desondanks is de laatste jaren een toename in het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen geconstateerd. Zowel in Drenthe als in Duitsland investeren de waterleidingmaatschappijen in de stimulering van biologische teelt en ecologisch beheer. N.V. Waterleiding Maatschappij Drenthe werkt met beheersvergoedingen om landbouwers en boomtelers te stimuleren hun milieubelasting zoveel mogelijk te beperken. De beheersmaatregelen zijn op basis van vrijwilligheid. Slechts de helft van de grondgebruikers kiest voor een beheersvergoeding. Ondanks beperkende maatregelen van mestwetgeving, meerjarenplan gewasbescherming en beheersvergoedingen is de levering van goed drinkwater op termijn alleen te garanderen als er geen gebruik meer wordt gemaakt van chemische middelen.

Om die reden wordt overwogen om het systeem van beheersvergoedingen bij

en het liefst van autochtone herkomst te willen toepassen. BRONNEN levert nog geen biologisch plantmateriaal vanwege capaciteitsproblemen. Het streven is om door samenwerking tussen biologische en gangbare boomtelers op termijn meer plantgoed op de markt te brengen van biologische kwaliteit en autochtone herkomst.

De gemeente Breda heeft samen met Tilburg, Den Bosch en Eindhoven in het voorjaar van 1998 een intentieverklaring ondertekend om binnen 5 jaar alleen

voorkeur in te zetten bij biologische bedrijven. In risicogebieden voor waterwinning of concentratiegebieden voor de boomteelt kunnen waterleiding maatschappijen en waterschappen meefinancieren in projecten voor de productie of aanplant van biologisch plantmateriaal.

Biologisch telen en ecologisch beheren: een partnerschap

Potentiële afnemers van biologisch plantmateriaal geven aan bij voorkeur biologisch plantmateriaal

nog biologisch geteelde bollen, planten, struiken en bomen aan te kopen. Het is een eenzijdige overeenkomst van consumenten. De volgende stap zou zijn om met aanbiedende partijen (biologische boomtelers) tot een gezamenlijk traject te komen. De meerprijs van biologisch plantmateriaal speelt volgens de heer van Alfen, hoofd plantsoeninkoop van de gemeente Breda in dit geval geen rol.

Het BOKD (Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe) wil in samenwerking met het Steunpunt Biologische Boomteelt een voorbeeldbeplanting voor biologische boomteelt en ecologische beheer gaan realiseren in het kader van het BOKD-project "Dorp in 't Groen". Het gaat om de aanleg van vijftig kleinschalige erf-, laan, singel- en/of landschappelijke beplantingen bij diverse, vooral kleine grondeigenaren in drie Drentse dorpen. De BOKD presenteerde de plannen tijdens het symposium. Het belangrijkste motief voor de keuze van biologisch plantmateriaal is de verwachting dat het aanpassingsvermogen groter is. Milieuoverwegingen, ecologische motieven en de wens om plantsoen uit eigen regio te betrekken spelen eveneens een rol. Voor de uitvoering van het project worden teeltafspraken gemaakt met een regionale biologische boomkweker.

F.J.W. Schennink werkt bij het Adviesburo Mens en Bos. Dit buro coördineert tevens het Steunpunt Biologische Boomteelt dat de aanleg van EKO-beplantingen begeleidt en bemiddelt bij samenwerking tussen vragers en aanbieders van biologisch plantmateriaal. Postbus 141, 3970 AC Driebergen. Tel. 0343-531945, fax 0343-510433.

Het verslag van het symposium wordt uitgegeven in de vorm van een boekje en is te bestellen door overmaking van f 47,50 op giro 4524945 van Mens en Bos te Driebergen, onder vermelding van "symposium 1 oktober".

Recent is het rapport "Kwaliteitscriteria voor biologisch bos- en haagplantsoen" verschenen. In dit rapport worden verschillende bestaande kwaliteitscriteria voor bos- en haagplantsoen beoordeeld voor de biologische teeltmogelijkheden. De auteurs zijn Joke Bloksma en Francis Schennink. Het rapport is te bestellen door het overmaken van f 12,50 op postbanknummer 3530591 t.n.v. Louis Bolk Instituut te Driebergen o.v.v. LB2.